

ქართული დემოკრატია გამოწვევების პირისპირ: ინდეფერენტული დასავლეთი, რუსეთის გეზოლა და მათი გავლენა დემოკრატიულ პროცესებზე

ბიძინა ლებანიძე

საქართველოს პოლიტიკის ინსტიტუტი
პოლიტიკის დოკუმენტი / 2016 წლის თებერვალი

მოკლე შინაარსი

2016 წლის ამერიკის სადაზვერვო სამსახურის მიერ ჩატარებულმა მსოფლიო საფრთხეების ანალიზმა აჩვენა, რომ საქართველომ შეიძლება ზურგია აქციოს ევროატლანტიკურ ინტეგრაციას და რუსეთისკენ გადაიხაროს.¹ ამის მიზეზად ქმედითი რუსული პროპაგანდა და დასავლეთთან ინტეგრაციის ხელი ტემპით მიმდინარეობის გამო მოსახლეობის მზარდი ფრუსტრაცია სახელდება. ქართველებს შორის ანტიიმპერიული და ანტირუსული განწყობები ისევ დომინანტურია, თუმცა, რუსეთის მზარდი პოპულარობა აჩვენებს, რომ საფრთხე, თბილისმა პროდასავლურ საგარეო პოლიტიკაზე და მის თანმდევ დემოკრატიულ რეფორმებზე თქვას უარი, რეალურია. რა უნდა გაკეთდეს იმისათვის, რათა ეს სცენარი ვერ განხორციელდეს და რა შეიძლება მოიმოქმედოს დასავლეთმა, საქართველოს ხელისუფლებასთან და სამოქალაქო საზოგადოებასთან ერთად, ამ პროცესი შესაჩერებლად?

არსებობს რწმენა რომ დემოკრატიზაციის და ევროპეიზაციის რთულ გზაზე მდგარი საქართველო შეძლებს დაძლიოს იმედგაცრუება, ასევე შეძლებს შეაჩეროს ქვეყანაში და ქვეყნის გარეთ არსებული იმ ანტილიბერალური აქტორების გეგავლენა, რომლებიც ქვეყნის დემოკრატიზაციის პროცესს ეწინააღმდეგებიან. აღნიშნულ პოლიტიკის დოკუმენტში განხილულია ის, თუ რა უნდა მოიმოქმედონ ამისთვის, ერთი მხრივ, საქართველოს ხელისუფლებამ და მეორე მხრივ - დასავლურმა სახელმწიფოებმა და ინსტიტუტებმა.

პირველ ყოვლისა, საქართველოს ხელისუფლება ბევრად უფრო მეტი პასუხისმგებლობით უნდა მოეკიდოს დასავლელი პარტნიორების რჩევებს, გაატაროს რეფორმები და აქტიურად შეეწინააღმდეგოს ანტიდასავლურ და ანტიდემოკრატიულ დისკურსებს. ამას გარდა, ევროკავშირმა და აშშ-მ მეტად უნდა იაქტიუროს რიგ საკითხებში. კერძოდ, ევროკავშირმა უფრო ეფექტურად უნდა წარუდგინოს საკუთარი იმიჯი საქართველოს მოქალაქეებს და საქართველოს ხელისუფლებისგან უფრო მეტი დაბეჯითებით მოითხოვოს დემოკრატიული რეფორმების გატარება. ამავე დროს, მან მხარი უნდა დაუჭიროს პროდასავლურ პოლიტიკურ ძალებს ხელმეცხები და მოკლევადიანი სარგებლის შეთავაზებით. მთლიანობაში, დემოკრატიზაცია და ევროატლანტიკური ინტეგრაცია საქართველოში ურთიერთგადაჯავშულია და ერთის გარეშე სრულიად წარმოუდგენელია მეორე.

* ბიძინა ლებანიძე - ბერლინის თავისუფალი უნივერსიტეტის მკვლევარი, ბერლინის ეკონომიკისა და სამართლის სკოლის მიწვეული ლექტორი; საქართველოს პოლიტიკის ინსტიტუტის უფროსი მკვლევარი.

შესავალი

2015 წელს პოლონეთის ყოფილმა პრემიერ-მინისტრმა დონალდ ტუსკმა თქვა: „საქართველო აღმოსავლეთის პარტნიორობის გამოკვეთილი ლიდერია. ეს არ არის პირფერობა. ეს ფაქტია“.² მხოლოდ ტუსკი არ ფიქრობს ასე. საქართველო ხშირად აღიქმება, როგორც ერთ-ერთი ყველაზე უფრო დასავლური ორიენტაციის მქონე ევროკავშირის არაწევრი პოსტსაბჭოთა ქვეყანა, ქვეყანა, სადაც ორივე - ხალხი და პოლიტიკური ელიტებიც პროევროპულად არიან განწყობილნი. მიუხედავად იმისა რომ, ნატომ არ შესთავაზა გაწევრიანების სამოქმედო გეგმა (მაპი) და ევროკავშირმა ბოლომდე ვერ გაამართლა საქართველოს იმედები გაწევრიანებაზე კონკრეტული დაპირებების შეთავაზებით, ქართული საზოგადოების პროევროპული განწყობები არ შეცვლილა. 60%-ზე მეტი ქართველი ახლაც მხარს უჭერს საქართველოს ინტეგრაციას ევროკავშირში, თუმცა, აღსანიშნავია რომ ეს რიცხვი უკანასკნელ ხანს ოდნავ შემცირდა.³ საბოლოოდ, მიუხედავად რიგი წარუმატებლობებისა, საქართველო დემოკრატიული, ეკონომიკური და ადმინისტრაციული რეფორმების მხრივ რეგიონში ლიდერი ქვეყანაა და ამჟამად, რომ ქართული პოლიტიკური კლასი მცდელობას არ აკლებს დააჩქაროს ევროკავშირის სტრუქტურებში ქვეყნის ინტეგრაცია, რამდენადაც იძლევა ამის შესაძლებლობას არსებული სიტუაცია.

თუმცა, ყველაფერი არც ისე კარგადაა, როგორც ერთი შეხედვით მოჩანს. მართალია, ქვეყნის ევროპული იდენტობა საქართველოს პოლიტიკური დისკურსის უდავო ნიშანია, რომელსაც ერთნაირად იზიარებს როგორც პოლიტიკური ელიტა, ასევე ხალხიც, დემოკრატიზაციის არსი და ლიბერალურ-დემოკრატიული შეხედულებები ბოლომდე არ არის ცხადი როგორც საზოგადოებისთვის, ისე პოლიტიკური კლასისთვის. პოლიტიკური ელიტები, განსაკუთრებით ისინი, ვინც ხელისუფლებაშია, როგორც წესი, საკუთარი ძალაუფლების გამყარებაზე არიან ორიენტირებულნი, რაც ხშირად აყენებს საფრთხის ქვეშ მათ ერთგულებას დემოკრატიული ღირებულებებისადმი და დასავლეთისადმი. თვით მიხეილ სააკაშვილის პრეზიდენტობის დროს, მყარად პროევროპული და დასავლეთში განსწავლული პოლიტიკური ელიტის მიერ გატარებული რეფორმები უფრო ავტორიტარული

იყო, ვიდრე დემოკრატიული. ამას გარდა, ქართულ საზოგადოებაში ანგარიშგასაწევე ჯგუფებს დღესაც სჯერათ, რომ ლიბერალური ღირებულებები საფრთხეს უქმნის ქართულ ეროვნულ იდენტობას.

ეს განწყობები დამატებით იკვებება ანტილიბერალური და პრორუსული ეროვნული აქტორებით მედიაში, საზოგადოებასა და სამღვდელთაში, რომლებიც დასავლეთს წარმოსახავენ, როგორც დეკადენტურ და ჰედონისტურ ცივილიზაციას, რომელიც ქართული იდენტობის ტრადიციულ ღირებულებებს ეწინააღმდეგება.

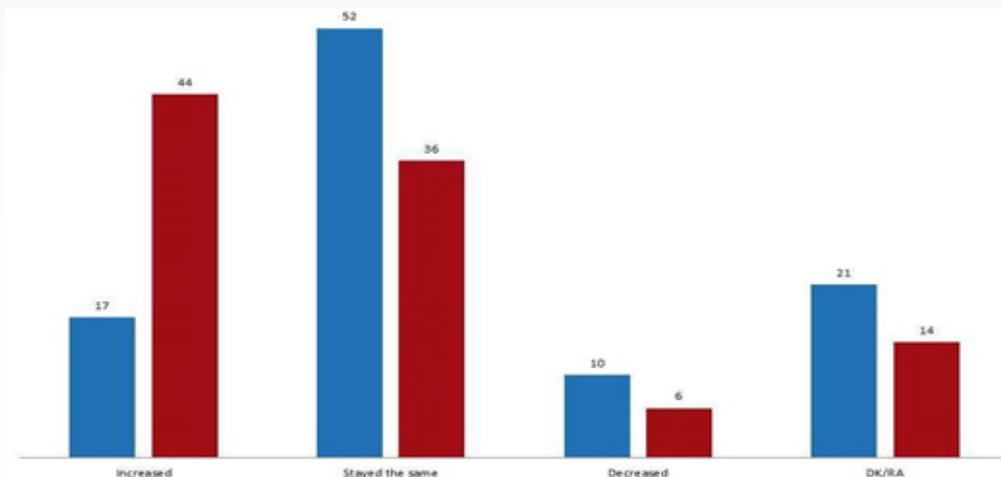
კიდევ უფრო შემამფოთებელია ის, რომ გაურკვეველი ვადითაა გადადებული ნატოსა და ევროკავშირში გაწევრიანება, რაც წნეხის ქვეშ ამყოფებს ქართულ პროევროპულ პოლიტიკურ ძალებს და ზრდის რუსეთისა და ევრაზიული კავშირის პოპულარობას. ევრაზიული კავშირის მხარდაჭერთა რიცხვი სამი წლის მანძილზე, 10%-იდან 31% მდე გაიზარდა.⁴ მიუხედავად იმისა რომ პრო-რუსული ხელისუფლების მოსვლის საფრთხე ახლო მომავალში არ არსებობს, შესაძლოა ქართულ პოლიტიკურ სპექტრში არსებული „პროდასავლური პოლიტიკური კონსენსუსი“ უკვე მომავალ საპარლამენტო არჩევნებზე დასრულდეს.⁵ რუსეთის მხარე როლი შეუმჩნეველი არ დარჩენილა არც საქართველოს მოსახლეობისთვის. 2015 წლის აგვისტოს NDI-ს კვლევის მიხედვით რუსეთის გავლენა 17%-ით გაიზარდა, ხოლო ევროკავშირის გავლენა 12%-ით შემცირდა (ცხრილი 1.).

თუმცა, პრორუსული განწყობების ზრდას შიდა პოლიტიკური მიზეზებიც აქვს. სააკაშვილის მმართველობის დროს ხელისუფლება ანტირუსულ პოლიტიკას საკუთარი ძალაუფლების გასამყარებლად იყენებდა და ამით ცდილობდა ოპოზიციის დაშინებას და დემონიზაციას, რომელსაც წარმოადგენდა, როგორც პრორუსულ ტროას ცხენს, რომელიც საქართველოს სუვერენიტეტს ემუქრება.

2012 წელს, ხელისუფლების დემოკრატიულად შეცვლის შემდეგ საქართველოს ახალმა ხელისუფლებამ ანტირუსულ რიტორიკაზე უარი თქვა. თუმცა უკანასკნელ სამი წლის მანძილზე მოქმედი ხელისუფლება არ იყო თანამიმდევრული დასავლეთის მიმართ. უფრო მეტიც, ხშირად ადანაშაულებდა დასავლეთს ერთი მხრივ, წინა ხელისუფლების ლობირებაში და მეორე მხრივ,

იმაში, რომ დასავლეთი ხელს აფარებდა წინა ხელისუფლების წარმომადგენელთა დანაშაულებებს.⁶ ამას გარდა, მმართველი კოალიციის რამდენიმე წარმომადგენელმა ღიად გამოთქვა სურვილი საქართველოს ევრაზიულ კავშირში გაერთიანების შესახებ.⁷ მართალია ეს განცხადებები მხოლოდ კონკრეტული ინდივიდების კერძო მოსაზრებებია, მაგრამ ისინი ხელს უშლის ქართული ოცნების (ქო) ხელისუფლების პროდასავლური საგარეო კურსის უალტერნატივობას და ზრდის პრორუსული პოლიტიკური პარტიების და აქტორების ლეგიტიმაციის შესაძლებლობებს.

ცხრილი 1: მთლიანობაში, ევროკავშირის/რუსეთის გავლენა საქართველოში, გაიზარდა, შემცირდა თუ დარჩა უცვლელი 2012 წლის შემდეგ? (%) (NDI-CRRC კვლევა, აგვისტო 2015)⁸

2012 წლის ხელისუფლების ცვლილების შემდეგ საქართველო ახალი შესაძლებლობის და ახალი რისკების წინაშე აღმოჩნდა. ზოგადად რუსეთთან სიტუაციის დალაგებამ შესაძლოა მეტისტაბილურობის შეგრძნება შექმნას და გარკვეულწილად წაადგეს კიდევ ქვეყნის შიგნით რეფორმების გატარების პროცესს, მაგრამ არსებობს სერიოზული რისკი რომ რუსეთთან მიმართებაში საზოგადოებრივი აზრის და ხელისუფლების საგარეო პოლიტიკის კურსის ცვლილება ნეგატიურად იმოქმედებს საქართველოს დემოკრატიზაციის პროცესებზე.

ისეთ განვითარებად ქვეყნებისთვის, როგორც საქართველოა, დემოკრატიის კონსოლიდაციისა და სახელმწიფო მმართველობის რეფორმების გასატარებლად, როგორც წესი, სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია აქტიური საგარეო მხარდაჭერა. დასავლეთის შესუსტებული გეწოლის გამო, რუსეთის პირისპირ მართო დარჩენილი საქართველოს

პრორუსული ხელისუფლება ნაკლებად მოინდომებს დემოკრატიული რეფორმების გატარებას. ამას გარდა, რუსეთი არ არის დაინტერესებული, საკუთარ საზღვრებთან წარმატებული დემოკრატიული ქვეყნები ჰყავდეს. სამეზობლოში წარმატებული დემოკრატიული ქვეყანა კითხვებს გააჩენს პოსტ-საბჭოთა სივრცეში არსებული ავტორიტარული რეჟიმების მიმართ და დაამტკიცებს, რომ პოსტსაბჭოთა საზოგადოებებს შეუძლიათ რეალური დემოკრატიისაშენება, რაც კრემლის ავტორიტარული რეჟიმისთვის საფრთხეს წარმოადგენს. დაბოლოს, მხოლოდ ევროკავშირი და აშშ არიან ის საგარეო აქტორები, ვისაც მესამე ქვეყნებში დემოკრატიის ხელშეწყობის გამოცდილება აქვთ, რაც ბალტიის ცენტრალური და აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნების გამოცდილებამ დაამტკიცა.

ყველა პოსტსოციალისტურმა ქვეყანამ, რომელიც დღეს დემოკრატიულია, ამას ევროპასთან ინტეგრაციის პროცესის გავლით მიაღწია. უდავოა, რომ ევროპული ინტეგრაციისა და დემოკრატიზაციის პროცესები მჭიდროდაა გადაჯაჭვული. საქართველოს მხოლოდ იმ შემთხვევაში შეუძლია დემოკრატიის პროცესების დაჩქარება, თუკი პროევროპულ საგარეო პოლიტიკურ კურსს შეინარჩუნებს.

ამასთანავე საყურადღებოა რომ უკანსაკნელი წლების განმავლობაში საქართველოს დემოკრატიულ რეფორმებს სამი ძირითადი მიზეზი აფერხებს: დასავლელი აქტორების მიერ დემოკრატიული რეფორმების სუსტი მხარდაჭერა, რეფორმების მოწინააღმდეგეთა, პრორუსული აქტორების გაძლიერება, რომლებიც საქართველოს ევროატლანტიკური ინტეგრაციის

პროცესის გაწევის გამო თავს მყარად გრძობენ; და დემოკრატიული პოლიტიკური კულტურის არარსებობა მმართველ ძალებს (ძველი და ახალი) შორის, რომელებიც ხშირად საზოგადოებრივს პირად ინტერესებს არჩევენ და კონცენტრირებულნი არიან ძალაუფლების შენარჩუნებაზე და არა - დემოკრატიული ინსტიტუტების განმტკიცებაზე. აღნიშნულ დოკუმენტში ეს სამი მიზეზი დეტალურადაა განხილული.

შემდეგ თავში საუბარია დასავლეთის ინტერესებსა და იმედებზე საქართველოს მიმართ და საქართველოს ძველი და ახლანდელი ხელისუფლებების უუნარობაზე ბოლომდე პოზიტიურად ეპასუხათ ამ მოლოდინებისთვის. დოკუმენტი ასევე განიხილავს დასავლეთის სტრატეგიის ნაკლოვანებებს და იძლევა რეკომენდაციების მათ აღმოსაფხვრელად. მესამე ნაწილში განალიზებულია რუსეთის რბილი ძალის გავლენის ზრდა და მოცემულია მასთან გამკლავების გზები. პოლიტიკის დოკუმენტი სრულდება როგორც საქართველოს ხელისუფლებისა და სამოქალაქო საზოგადოებისადმი, ასევე ევროკავშირის და დასავლელი პოლიტიკოსებისადმი მიმართული რეკომენდაციების ნუსხით.

დასავლეთის ინტერესები საქართველოში

ევროკავშირისა (დააშშ-ს) სურთ, მათმა მებობელმა სახელმწიფოებმა, მათ შორის პოსტსაბჭოთა ქვეყნებმა, შექმნან „მეგობარი ქვეყნების რკალი“⁹, ძალადობრივი კონფლიქტების, დისფუნქციური საზოგადოების და ორგანიზებული დანაშაულის მაღალი რიცხვის გარეშე.¹⁰ სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ევროკავშირში სჯერათ, რომ მათი საკუთარი უსაფრთხოება ყველაზე უკეთ მებობელი ქვეყნების სტაბილურობითა და კეთილდღეობით გამყარდება.¹¹

უსაფრთხოებისა და სტრატეგიული ინტერესების ევროპული გავება რადიკალურად განსხვავდება რუსეთის წარმოდგენებისაგან. რუსული რეჟიმის მთავარი მიზანია პოსტსაბჭოთა ქვეყნები კონტროლის ქვეშ ჰყავდეს, და არ დაუშვას საკუთარ საზღვრებთან წარმატებული და დემოკრატიული ქვეყნების არსებობა, რათა ისინი ერთ დღეს რუსეთის მოსახლეობისათვის მაგალითად არ იქცნენ.¹² ამგვარად, „რუსეთი [...] აქტიურად ეწინააღმდეგება დემოკრატიულ ცვლილებს პერიფერიებზე“.¹³ ედვარდ ლუკასი ასე აფასებს განსხვავებას რუსეთსა და ევროკავშირს შორის: რუსეთს სუსტი და არასტაბილური მებობლები სურს.

რუსეთის უსაფრთხოების კონცეფცია მებობელ ქვეყნებზე რუსეთის ძლიერ გავლენას ეფუძნება. სწორედ ამით განსხვავდება ის ფუნდამენტალურად ევროკავშირის გეოპოლიტიკური ინტერესისგან, რომელსაც სურს აღმოსავლეთის საზღვრებთან ძლიერი, დამოუკიდებელი და წარმატებული ქვეყნები ჰყავდეს.¹⁴

საქართველო ევროკავშირის მიერ აღიქმება, როგორც პერსპექტიული მებობელი აღმოსავლეთის სამეზობლოში.¹⁵ ის დაინტერესებულია საქართველოში სახელმწიფოებრიობის გამყარებით და აქ გატარებულ დემოკრატიულ და ეკონომიკურ რეფორმებს წარმატებულად მიიჩნევს. თუმცა, ბრიუსელში ასევე ესმით რომ მართალია საქართველომ ეკონომიკური და ადმინისტრაციული რეფორმები წარმატებით გაატარა, მაგრამ საქართველოს ხელისუფლებები ნაკლებ მგრძობელობას იჩენდნენ დემოკრატიზაციის მიმართ.

მიუხედავად ამისა, აღმოსავლეთის პარტნიორობის (EaP) რეგიონის სხვა ქვეყნებთან შედარებით, უკანასკნელი ათი წლის განმავლობაში დასავლეთი უყურებდა საქართველოს როგორც დასავლური დემოკრატიული სტანდარტებისადმი ერთგულ საჩვენებელ ქვეყნას.¹⁶ შედეგად, ევროკავშირთან ასოცირების ხელშეკრულებას 2014 წელს მოეწერა ხელი და ვიზების ლიბერალიზაციის შესახებ შეთანხმება 2015 წელს დასრულდა. დასავლეთმა, თავის მხრივ, 2012 წელს, არჩვენებით ხელისუფლების შეცვლაში გადაამწყვდეთი როლი შეასრულა. ის ღიად მოუწოდებდა მიხეილ სააკაშვილს, დაეთმო ხელისუფლება და არ უტოვებდა მას პოლიტიკური მანიპულაციის საშუალებას, და „აიძულა“ კიდევ პირველად არჩვენებით შეეცვალა ხელისუფლება.¹⁷

ხელისუფლების შეცვლის შემდეგაც დასავლეთმა გააგრძელა თამაშის დემოკრატიული წესების ინსტიტუციონალიზაციის მხარდაჭერა და მოუწოდა ახალ ხელისუფლებას კონსტრუქციულად ეთანამშრომლა ყოფილ მმართველ პარტიასთან. თუმცა, ახალმა ხელისუფლებამ ყურად არ ილო მეგობრების თხოვნა და დააპატიმრა ძველი ხელისუფლების ზოგიერთი წარმომადგენელი, რითიც დასავლეთის კრიტიკა დაიშასხურა.

ხელისუფლებამ და ქართული საზოგადოების ნაწილმა უმეტესწილად ისე გაიგო დასავლეთის კრიტიკა და გაფრთხილება, რომ არ შექმნილიყო შერჩევითი სამართლის შთაბეჭდილება, -

როგორც ქვეყნის შიდა საქმეებში ჩარევა და იმ დანაშაულებების დაფარვის მცდელობა, რომლებიც წინა ხელისუფლების წარმომადგენლებმა ჩაიდინეს. არადა, კრიტიკის მიზანი გახლდათ ის, რომ შექმნილიყო ხელისუფლების დემოკრატიული ცვლის მაგალითი პოლიტიკური შურისძიების გარეშე. მიუხედავად იმისა, რომ ამან სრულად ვერ შეაჩერა წინა ხელისუფლების წევრების დაკავების პროცესი, დაპატიმრებების რიცხვი შეიზღუდა. დასავლეთის კრიტიკამ ასევე ხელი შეუწყო ქვეყანაში მედია პლურალიზმის შენარჩუნებას, დაიცვა რა მთავარი ოპოზიციური არხი „რუსთავი2“ ხელისუფლების ჩარევისგან.

თუმცა წარმატებისთვის ვერ კიდევ ძალიან ბევრია გასაკეთებელი: საქართველოს ხელისუფლებამ უნდა გაატაროს შედეგზე ორიენტირებული პოლიტიკური რეფორმები, რაც, უპირველეს ყოვლისა, საქართველოს ინტერესშია. ამას გარდა, უარი უნდა თქვას დასავლეთის მიმართ მტრულ რიტორიკაზე, რადგან ეს საქართველოში ანტიდასავლური განწყობების გაძლიერებას უწყობს ხელს. ხელისუფლება და პარლამენტი ქვეყნის ზოგად წესებზე უნდა შეთანხმდნენ, რომელიც პრევენცია იქნება ზოგიერთი წევრისათვის, კითხვები აღარ გაუჩნდეთ დემოკრატიული მმართველობის მოდელის უნივერსალური ღირებულებების შესახებ. საქართველოს ხელისუფლების უგულისყურობა დასავლეთის მიმართ რუსეთის გავლენას კიდევ უფრო ზრდის, რაც აზიანებს ქვეყანის ევროატლანტიკური ინტეგრაციის პროცესს და დემოკრატიულ რეფორმებს.

გარდა ქვეყანაში დემოკრატიის მდგომარეობისა, ევროკავშირს და ნატოს ასევე აშფოთებთ საქართველოს სეპარატისტულ რეგიონებში შექმნილი სიტუაცია და საქართველოში რუსეთის გავლენის ზრდა. ეს ორი ფაქტორი ხელს უშლის დემოკრატიულ პროცესს ქვეყნის შიგნით. თუმცა უნდა აღინიშნოს რომ აქამდე დასავლეთმა ვერ შეძლო წარმატებით გამკლავებოდა უსაფრთხოებასთან დაკავშირებულ პრობლემებს საქართველოში.

მაგალითად, მისი მონაწილეობა საქართველოს ტერიტორიულ კონფლიქტებში არ აღმოჩნდა საკმარისი რუსეთის მადესტაბილიზებელი ფაქტორის გასანეიტრალებლად. ამასთანავე სწორედ ეს ფაქტორი უშლის ხელს საქართველოს ევროკავშირში და ნატოში ინტეგრაციას, ზრდის მოსახლეობის იმედგაცრუებას და რუსეთის პოპულარობას. მიუხედავად იმისა, რომ დასავლეთს სურდა დახმარებოდა საქართველოს

დემოკრატიულ განვითარებაში, ის ყოველთვის ვერ ახმარდა საკმარის რესურსებს, განსაკუთრებით, რეგიონალური უსაფრთხოებისა და ტერიტორიული კონფლიქტების მოგვარების საკითხებში.

საქართველოს წინა ხელისუფლებების პასუხისმგებლობაა ისიც, რომ დასავლეთმა შეასუსტა კონფლიქტების დარეგულირებაში მონაწილეობა. სააკაშვილის ადმინისტრაციის ზედმეტმა თავდაჯერებულობამ კონფლიქტების გადაჭრაში, ევროპელების მხარდაჭერა ვერ მოიპოვა, მათ ვერ შეძლეს რუსეთს დაპირისპირებოდნენ. ბრიუსელი მხარს უჭერდა კონფლიქტების გაყინვას და არა მათ გადაჭრას. სიტუაცია რადიკალურად შეიცვალა მას შემდეგ, რაც რუსულ-უკრაინული კონფლიქტი დაიწყო და რუსეთმა ყირიმის ანექსია მოახდინა, რამაც ცივის ომის დასრულების შემდეგ პირველად აიძულა დასავლეთი რუსეთს საკუთარ სამეზობლოში დაპირისპირებოდა. რამდენიმე წლის წინანდელი მდგომარეობისგან განსხვავებით, დღეს დასავლეთი ბევრად უფრო მტკიცედ დგას რუსეთის პირისპირ, ასე რომ, საქართველოს ხელისუფლებამ ახლა უფრო უნდა იაქტიუროს ქართული კონფლიქტების დასავლეთის დღის წესრიგში ჩასართავად.

თუმცა, ქართული ოცნების ხელისუფლება აქამდე თავს იკავებს საქართველოს კონფლიქტების რუსულ-დასავლურ დღის წესრიგში დასაბრუნებლად, რადგან მიაჩნია რომ საქართველო არ უნდა გახდეს საჯილდაო ქვა დასავლეთსა და რუსეთს შორის დაპირისპირებაში. თუკი ეს პოლიტიკა ასევე გაგრძელდება, საქართველოს საკითხი გაქრება დასავლეთის დღის წესრიგიდან და შესაძლოა საქართველოს ხელისუფლება მარტო აღმოჩნდეს როგორც რუსეთის ისე უსაფრთხოების მწვავე პრობლემების პირისპირ.

დასავლეთის ინდიფერენტულობა

დასავლეთი, მიუხედავად მისი სტრატეგიის ბევრი ნაკლოვანებებისა, მაინც რჩება საქართველოში დემოკრატიის მთავარ გარანტორად. რადგან პოლიტიკური კულტურის დონე ვერ კიდევ დაბალია და ხელისუფლების განაწილების მექანიზმები საკმაოდ მყიფეა, დასავლური დემოკრატიის ბეწოლა მნიშვნელოვან როლს ასრულებს იმაში, რომ საქართველოს ხელისუფლებებმა თანამიმდევრულად იმოქმედონ. თუმცა ხშირად ისინი, როგორც წესი, ცდილობენ, რომ ხელისუფლების შესანარჩუნებლად არადემოკრატიულ საშუალებებს მიმართონ. თუმცა როგორც წინა წლების გამოცდილებამ აჩვენა, ყოველთვის, როდესაც

დასავლეთი საქართველოს დემოკრატიზაციაზე ახორციელებდა ზეწოლას, ხელისუფლების წარმომადგენლები ადეკვატურად პასუხობდნენ.¹⁸ დასავლეთის კრიტიკა გადამწყვეტი ფაქტორი აღმოჩნდა ვარდების რევოლუციის დროს.¹⁹ 2012 წელსაც, დასავლეთმა გააძლიერა დემოკრატიზაციის მოთხოვნა და აიძულა სააკაშვილის ხელისუფლება, ქვეყანაში პირველად ხელისუფლების არჩევნების გზით ცვლილებისთვის ხელი არ შეეშალა.²⁰ უკანასკნელ ხანებში დასავლური ქვეყნების მტკიცე პოზიციის გამო ქართული ოცნების ხელისუფლებამ უარი თქვა პოლიტიკური ზეგავლენა მოეხდინა „რუსთავი2-ზე“ - ქვეყნის მთავარ ოპოზიციურ ტელევიზიაზე.²¹

თუმცა, დასავლეთი ყოველთვის თანამიმდევრული არ ყოფილა ქართული დემოკრატიის მხარდაჭერაში, რაც აზიანებს მისსავე იმიჯს და ანელებს საქართველოში მიმდინარე რეფორმებს. ძალიან ხშირად, ევროკავშირი და აშშ თვალს ხუჭავდნენ დემოკრატიის ნაკლებ, ხანდახან კი ადამიანის უფლებების უხეშ დარღვევებზეც კი საქართველოს ხელისუფლებების მხრიდან. დასავლეთს არ ჰქონია რეაქცია, როცა ვარდების რევოლუციის შემდეგ ხელისუფლებამ მთელი ძალაუფლება მიითვისა და 2008 წლის საპრეზიდენტო და საპარლამენტო არჩევნები თითქმის გააყალბა. არც მაშინ ჰქონია ადეკვატური რეაქცია, როცა ქართული ოცნების მთავრობამ წინა ხელისუფლების წარმომადგენლების დევნა დაიწყო და გაჩნდა ეჭვი რომ ის შერჩევითი სამართლის პოლიტიკას ატარებდა. დასავლეთის უმოქმედობა აზიანებს ერთი მხრივ, საქართველოში დემოკრატიულ პროცესებს და მეორე მხრივ - დასავლეთის რეპუტაციას. საქართველოს ხელისუფლების წარმომადგენლებზე ევროკავშირისა და აშშ-ს მეტად თანამიმდევრული დემოკრატიული ზეწოლა ორივესთვის სასარგებლო იქნება.

ევროკავშირი ასევე უნდა მოემზადოს საქართველოში ასოცირების შემდგომი პერიოდისთვის და უზრუნველყოს, რომ საქართველოს ხელისუფლებამ უპასუხოს ევროკავშირის მიერ მოთხოვნილ დემოკრატიულ რეფორმებს. ამისათვის ევროკავშირმა უნდა შეიმუშაოს პოსტ-ასოცირების მექანიზმები, მაგალითად ისეთი, როგორც იყო „თანამშრომლობისა და შემოწმების მექანიზმი ბულგარეთისა და რუმინეთისთვის“. ამგვარი მექანიზმის მთავარი მიზანი უნდა იყოს დემოკრატიული რეფორმების გატარების

მონიტორინგი და ხელისუფლების „დასჯა“ იმ შემთხვევაში, თუკი ის არ იმოქმედებს ევროკავშირის ნორმების შესაბამისად. ასოცირების შეთანხმების ხელმოწერის შემდეგ ევროკავშირმა უნდა გააგზავნოს ცხადი სიგნალი, რომ საქართველოს ინსტიტუციური დაახლოება ევროკავშირთან არ არის შეუქცევადი, და რომ ურთიერთობაში მიღწეული ნებისმიერი წარმატება შეიძლება ისევ წარუმატებლობად იქცეს.

საქართველოსთან მიმართებით დემოკრატიულ განვითარებაში არათანმიმდევრულობა დასავლეთის ერთადერთი ნაკლი არ არის. ევროკავშირში გაწევრიანების პერსპექტივის არარსებობა ასევე აზიანებს დასავლეთის დემოკრატიის ზეგავლენას. ევროკავშირი არ ჩქარობს საქართველოს შესთავაზოს რაიმე უფრო მეტი, ვიდრე ახლო ურთიერთობებია, რაც ბევრ შემთხვევაში ასუსტებს რეფორმების მომხრე კოალიციას და აძლიერებს რეფორმების მოწინააღმდეგეთა პოზიციებს.²² გაფართოებასთან დაკავშირებული სირთულეების გამო, ორივე - ევროკავშირის მოსახლეობაც და პოლიტიკური ელიტებიც გადაღლილნი არიან, ამიტომ, ევროკავშირს არა აქვს საშუალება საქართველოს (და აღმოსავლეთ პარტნიორობის სხვა ქვეყნებს) მოკლევადიან პერსპექტივაში წევრობა შესთავაზოს. თუმცა, არ არის საჭირო, საქართველოს მოსახლეობას განუწყვეტლივ უმეორონ რომ საქართველო არის მხოლოდ „ევროპის მეზობელი“ და არა „ევროპის ნაწილი“²³, ასევე - საქართველოს პოლიტიკური ელიტისთვის და მოსახლეობისთვის იმის შეხსენება, რომ ევროკავშირის წევრობა გრძელვადიან პერსპექტივაშიც კი არ განიხილება.²⁴ საქართველოსთვის, რომელმაც დამოუკიდებლობის მოპოვებიდან, ადრეული 1990-იანი წლებიდან საკუთარი იდენტობის შექმნისთვის ძალიან რთული პროცესი გაიარა, ევროკავშირისა (და ნატოს) მიერ „ევროპულ ქვეყნად“ აღქმა ძლიერი ინსპირაცია და სტიმული იქნება დემოკრატიული რეფორმების გასაგრძელებლად, თუნდაც, უშუალოდ გაწევრიანების პერსპექტივის გარეშე.²⁴

ასევე, საჭიროა ევროკავშირმა შეცვალოს მხოლოდ ხელისუფლებაზე ფოკუსირებული იმიდჟომა და უფრო მეტად დაინტერესდეს სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციებით, როგორც რეფორმების მხარდამჭერებით. მიუხედავად იმისა, რომ საზოგადოებრივი ორგანიზაციები ჩართეს საკუთარ პროგრამებში და მათი დაფინანსება გაიზარდა, აღმოსავლეთის პარტნიორობა -

ევროკავშირის მთავარი ინსტრუმენტი - დიდწილად ისევ სამთავრობო ორგანოებზე, როგორც რეფორმირების და პოლიტიკური დიალოგის ერთადერთ პარტნიორებზეა კონცენტრირებული. ეს საფუძველშივე მცდარი სტრატეგიაა, რადგან ხელისუფლებები ხშირად მოქმედებენ, როგორც რეფორმების პროცესის შემაფერხებლები, განსაკუთრებით კი მაშინ როცა საკუთარი ძალაუფლების შენარჩუნებას ცდილობენ. პირიქით, ევროკავშირმა უნდა გააფართოვოს საკუთარი მექანიზმები მოქალაქეების და საზოგადოებრივი ორგანიზაციების დასახმარებლად, რათა სწორედ მათ შეძლონ საკუთარი ხელისუფლებების რეფორმირება. მეტიც, ევროკავშირი უნდა დაეხმაროს საქართველოს ხელისუფლებას, რათა მან ღირსეულად ჩართოს მოქალაქეები და არასამთავრობო ორგანიზაციები დემოკრატიული რეფორმების პროცესებში.

რუსული რბილი ძალის შეპყვება

რუსეთი პირდაპირ არ ერევა მებობელი ქვეყნების დემოკრატიზაციის პროცესებში²⁵, ამის ნაცვლად ის ეფექტურად იყენებს რბილ ძალას პოსტსაბჭოთა საზოგადოებების მობილიზაციისათვის ლიბერალურ-დემოკრატიული ნორმების წინააღმდეგ და ევროკავშირს წარმოადგენს, როგორც ნაციონალური იდენტობის მოწინააღმდეგეს. ამასთანავე გასულ წლებში, რუსეთი „დეკადენტურ“ დასავლეთს დაუპირისპირდა და „ტრადიციული ღირებულებების“ დამცველის მთავარი როლი მოირგო.

რუსეთის პრეზიდენტმა ვლადიმერ პუტინმა, თავის გზავნილში ევროპის კავშირის მიმართ, ევროპული ქვეყნები დაადანაშაულა „მორალური ნორმების განადგურებაში, ეროვნული ტრადიციების მოშლაში და ერებსა და კულტურებს შორის საზღვრების მორღვევაში“.²⁶ რუსეთის პრეზიდენტმა საკუთარი თავი წარმოადგინა, როგორც ტრადიციული, ოჯახის ღირებულებების დამცველმა, რომლებიც „რუსეთის სიდიადის ფუნდამენტია და ბურჯად დგას ე.წ. „ტოლერანტობის“ - უსქესობისა და უშვილობის წინააღმდეგ“.²⁷ ერთი ავტორის მიხედვით, „რუსეთის მართლმადიდებელი ეკლესიის დახმარებით, პუტინმა დაიწყო ბრძოლა ლიბერალური (დასავლური) ღირებულებების წინააღმდეგ, რომელებიც რუსული საზოგადოების ზოგიერთმა სეგმენტმა შეითვისა“²⁸. ამის პირდაპირი მაგალითია ის, რომ რუსეთმა დასჯადი გახადა „ჰომოსექსუალიზმის პროპაგანდა“, რითიც დათრგუნა ლგბტ თემი და სხვა უმცირესობები,

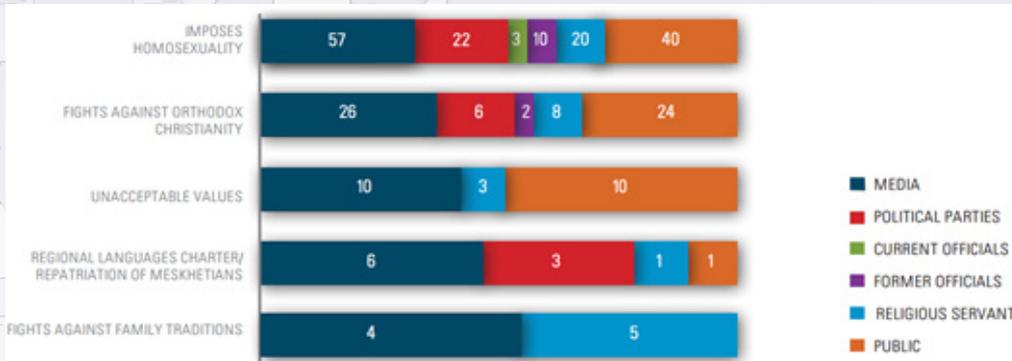
რომელებიც არ შეესაბამებიან კრემლის პროპაგანდის მიერ წარმოდგენილ ტრადიციულ მართლმადიდებლურ იმიჯს.²⁸ ჰომოსექსუალთა საწინააღმდეგო პროპაგანდა იოლად ვრცელდება პოსტსაბჭოთა ქვეყნებში, რადგან პოსტსაბჭოთა საზოგადოებები არა არიან ტოლერანტულები სექსუალური უმცირესობების მიმართ.³⁰ იცის რა პოსტსაბჭოთა ქვეყნების საეკლესიო წრეების მიერ ჰომოსექსუალების მიუღებლობის შესახებ, რუსეთი ევროპულ ღირებულებებს წარმოადგენს, როგორც მხოლოდ ჰომოსექსუალობის აქტიურ მხარდაჭერას.

საქართველოში, მიხეილ სააკაშვილის მმართველობის დროს ქვეყნის პროდასავლური საგარეო კურსი უფრო მყარი იყო და ხელისუფლებაც აქტიურად უპირისპირდებოდა რუსული დეოლოგიურ ნარატივებს, მაგალითად, რუსულენოვანი სატელევიზიო არხის PIK-ის გახსნით და რუსული სამთავრობო სატელევიზიო არხების მაუწყებლობის შეზღუდვის შედეგად, თითქმის არ არსებობდა საჭიროება საზოგადოებრივი ორგანიზაციების მხრიდან დაპირისპირებოდნენ რუსულ რბილ ძალას.

2012 წლის ხელსუფლების შეცვლის შემდეგ სიტუაცია რადიკალურად შეიცვალა. მიუხედავად იმისა, რომ ქართული ოცნება მთლიანობაში ინარჩუნებს ქვეყნის პროდასავლურ კურსს, მან, ამავე დროს, ძირეულად შეცვალა რუსეთთან დამოკიდებულება. შედეგად, მთავრობის ზომიერმა პოლიტიკამ ქართული საზოგადოების მნიშვნელოვანი ნაწილი წაახალისა - უმეტესწილად, საბჭოთაინტელიგენცია და რამდენიმე მედია აქტორი, ღია კამპანია ეწარმოებინათ „დეკადენტური“ და „გვი“ დასავლური ღირებულებების წინააღმდეგ და მჭიდროდ დაკავშირებოდნენ რუსეთს, რომელსაც მართალია, ქვეყნის ნაწილი ოკუპირებული აქვს, მაგრამ იზიარებს მათ ღირებულებებსა და მათ რელიგიას (ცხრილი 2)

იმისთვის, რომ გაუმკლავდეს მზარდ ანტილიბერალურ და ანტიდემოკრატიულ მოსაზრებებს, დღევანდელმა ხელისუფლებამ უნდა იმოქმედოს რუსეთის მიერ მხარდაჭერილი პროპაგანდის წინააღმდეგ, რომელსაც ადგილობრივი პრორუსული რწმუნებულები ჰყავს. მაგალითად, საჭიროა რუსული ტელეარხების ლიცენზიების შეზღუდვა და საინფორმაციო კამპანიის წარმოება ევროპული ინტეგრაციის მხარდასაჭერად, რომლის საშუალებითაც აუხსნის მოქალაქეებს, რომ ევროკავშირთან დაახლოება არაფრით ემუქრება საქართველოს ტრადიციულ ღირებულებებს.

ცხრილი 2: გზავნილების ტიპები, რომლებიც ეხება (დასავლურ) ღირებულებებს და ადამიანის უფლებებს (გზავნილები გავრცელდა 2014 წლის 17 თებერვლიდან 2018 წლის 18 თებერვლამდე)³¹

ძალების ქადაგებები სულ უფრო და უფრო მეტ მოქალაქეს მიიზიდავს და კიდევ უფრო შეამცირებს ქართველების პროევროპულ განწყობებს.

რადგან დღევანდელი საქართველოს ხელისუფლება არ არის დაინტერესებული, შეაჩეროს რუსული პროპაგანდა, ეს პასუხისმგებლობა, ლიბერალურად განწყობილმა საზოგადოებრივმა ორგანიზაციებმა უნდა აიღონ საკუთარ თავზე და გააქარწყლონ მითები ევროკავშირის შესახებ, რომელებსაც კრემლის მიერ კონტროლირებადი პრესა და მისი ადგილობრივი ანტილიბერალურად განწყობილი პარტნიორები ავრცელებენ. ქართული საზოგადოებრივი ორგანიზაციები, რომელთაც რეგიონში მუშაობის გამოცდილება აქვთ შეიძლება ევროკავშირის ლოკალურ პარტნიორებად იქცნენ. ამის კარგი მაგალითია უკრაინული stopfake.org-ი, ვებსაიტი, რომელიც კიევის მოწილას აკადემიის სტუდენტებმა შექმნეს და რომელიც ფაქტების გადამოწმებით ააშკარავებს კრემლის ტყუილებს და ამხელს რუსული მედიის მიერ შეთხზულ ახალ ამბებს. მედია პროდუქტების შემოწმების გარდა, საზოგადოებრივმა ორგანიზაციებმა უნდა აწარმოონ საინფორმაციო კამპანიები, რათა ფართო საზოგადოებრიობას აუხსნან დემოკრატიული მმართველობის ღირსებები, ევროპული ინტეგრაციის უპირატესობები და აჩვენონ ევროკავშირის რეალური სახე. მათ განსაკუთრებული ყურადღება უნდა დაუთმონ იმ მგრნობიარე საკითხებს, რომელთაც აქტიურად მანიპულირებენ რუსეთი და ადგილობრივი ანტილიბერალური აქტორები. მაგალითად, მათ გარკვევით უნდა ახსნან, რომ ევროკავშირთან დაახლოება ან თუნდაც, მისი წევრობა არ ავალდებულებს საქართველოს დაუშვას ერთი და იმავე სქესის მქონე პირთა შორის ქორწინება. ეს ერთადერთი საშუალებაა, რითიც რუსეთის ანტიდასავლურ პროპაგანდასთან დაპირისპირება შეიძლება. წინააღმდეგ შემთხვევაში ანტილიბერალური და პრორუსული

2015 წელს ევროკავშირმა დაიწყო საკუთარი „დებინფორმაციის მიმოხილვა“.³² თუმცა, ამ პროდუქტის ხილვადობა ჯერ ისევ მთავარ პრობლემად რჩება. ევროკავშირმა მიმოხილვა მხოლოდ საკუთარ ვებპორტალებზე განათავსა, რომელიც არ არის იოლად ხელმისაწვდომი და კითხვადი ფართო საზოგადოებრიობისთვის როგორც ევროკავშირში, ასევე, აღმოსავლეთის პარტნიორობის ქვეყნებში. მიმოხილვას საკუთარი ფეისბუქ გვერდიც კი არა აქვს, არადა, ეს ის ძირითადი სოციალური მედიაა, რომელსაც აქტიურად იყენებენ საქართველოში საჯარო პოლიტიკური დისკუსიებისთვის.

ევროკავშირი ასევე ცდილობს დაარწმუნოს საქართველოს მოსახლეობა ევროპული ინტეგრაციის უპირატესობებში და ცდილობს შეასუსტოს შიში, რომელიც ასოცირების ხელშეკრულებასა და ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი სავაჭრო ზონასთან დაკავშირებით არსებობს, თუმცა, ეს ახსნა-განმარტებითი მასალები საქართველოში ევროკავშირის ვებგვერდს არ გაცდენია.³³

იმისათვის, რომ უფრო ეფექტურად იმოქმედოს, ევროკავშირმა საკომუნიკაციო სტრატეგიები უნდა გააფართოვოს. კარგი დასაწყისი იქნება კამპანია ქვეყნის მთავარ სატელევიზიო არხებზე, რომელიც აღუდგება, რამდენადაც ეს შესაძლებელია, ევროკავშირის წინააღმდეგ მიმდინარე პროპაგანდას. მითები მხოლოდ მაშინ დაინგრევა, თუკი მათ ეფექტურად დავეუპირისპირდებით.

ევროკავშირისგან განსხვავებით, აშშ-ს სახელმწიფო ორგანოები ბევრად უფრო აქტიურად უპირისპირდებიან ანტიდასავლურ პროპაგანდას. მაგალითად, USAID-მა ამას წინათ დააფინანსა ანგარიში „ანტიდასავლური პროპაგანდა“

შესახებ, რომელიც მედიის განვითარების ფონდმა გამოაქვეყნა.³⁴ თუმცა, სანამ ამგვარი ანგარიშები ფართო საზოგადოებამდე არ მიაღწევს, კერძოდ მედიაში აქტიური კამპანიის გზით, მათი გავლენა შეზღუდული იქნება.

საინფორმაციო კამპანიის გარდა, ევროკავშირმა და საქართველოს ხელისუფლებამ მჭიდროდ უნდა ითანამშრომლონ ქართულ მართლმადიდებელ ეკლესიასთან (სმე), რათა შეამცირონ რუსეთის გავლენა ქვეყნის ყველაზე პოპულარულ ინსტიტუციაზე. სმე-ს არაფორმალური სტრუქტურა საკმაოდ რთულია და იქ განსხვავებული შიდა დინებებია. კლერიკალთა უმრავლესობა პრორუსული ორიენტაციისა, თუმცა, არის ძლიერი პროევროპული ჯგუფებიც.³⁵ საქართველოს ხელისუფლებამ უნდა გააძლიეროს პროევროპული ჯგუფები ეკლესიის შიგნით თანამშრომლობისათვის და ხალხის მხარდაჭერის მოსაპოვებლად. ევროკავშირმა უნდა სცადოს ეკლესიასთან ითანამშრომლოს დემოკრატიული რეფორმების მიმართულებითაც. ეკლესიის მსახურებს უნდა მიეცეთ საშუალება ისწავლონ და კვლევები აწარმოონ ევროპულ უნივერსიტეტებში, ასევე, გააძლიერონ კონტაქტები ევროპის ეკლესიებთან. ეკლესიის დარწმუნება ევროპული ინტეგრაციის და დემოკრატიული განვითარების სიკეთეებში უაღრესად მნიშვნელოვანია.

თუკი ეს არ გაკეთდება, მაშინ ძლევამოსილი საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესია ისევ რუსეთის მავნე ზეგავლენის ქვეშ დარჩება. ეს ურთიერთობა ძლიერ ინსტრუმენტად იქცევა კრემლის რბილი ძალის ხელში, რომელიც შეეცდება საქართველოს ეკლესიასთან მჭიდრო ურთიერთობის გამოყენებას საქართველოს ევროატლანტიკური ინტეგრაციის პროცესის დასაბიანებლად.

რუსული რბილი ძალა საქართველოში განსაკუთრებით გაძლიერდა 2012 წელს საქართველოსა და რუსეთს შორის სავაჭრო და ბიზნეს ურთიერთობის აღდგენის შემდეგ, როცა რუსეთმა ქვეყნის ბაზარი გახსნა ქართული პროდუქტებისთვის. ქართული ექსპორტი რუსეთში 2012-2014 წლებში გაორმაგდა და 2014 წელს \$274 მილიონი შეადგინა.³⁶ რუსულმა ინვესტიციებმა 2014 წელს ქვეყნის პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების ხუთი პროცენტი შეადგინა. მართალია, ეს რიცხვი ჯერ ძალიან მაღალი არ არის, მაგრამ რუსეთთან გაძლიერებული სავაჭრო ურთიერთობები ქართველი ექსპორტიორების მნიშვნელოვან ჯგუფებს - ღვინისა და მინერალური

წყლის მწარმოებელ კომპანიებს, - რუსულ ბაზარზე დამოკიდებულს და შესაბამისად, რუსეთის სავარაუდო პოლიტიკური ბეწოლისთვის მოწყვლადს ხდის. მიუხედავად იმისა, რომ რუსეთთან ვაჭრობის გაუმჯობესება, თავისთავად, არ არის ნეგატიური მოვლენა, ხელისუფლებამ თანმდევი რისკები უნდა გათვალისწინოს და ადეკვატურად შეაფასოს. ამას გარდა ხელისუფლებამ უნდა შეიმუშაოს ალტერნატიული სცენარები იმ შემთხვევისთვის, თუკი რუსეთი ვაჭრობის და კონტაქტების გაფართოებას პოლიტიკური მიზნებისთვის გამოიყენებს. თუკი ამ ნაბიჯებს არ გადადგამს, ხელისუფლება აღმოჩნდება რისკის ქვეშ, რომ განმეორდეს 2006 წლის სიტუაცია, როცა ქართული ეკონომიკა რუსული ბეწოლისთვის მზად არ აღმოჩნდა. ცხადია, რომ რუსეთი, რომელიც ზოგადად, ცნობილია ეკონომიკის პოლიტიკური მიზნებისთვის გამოყენებაში, ქართული ეკონომიკის რუსეთზე ბაზარზე მზარდ დამოკიდებულებას საქართველოს ხელისუფლების წინააღმდეგ აუცილებლად გამოიყენებს.

დასკვნა და რეკომენდაციები: საქართველოს ევროპული ინტეგრაციის მართვა

ისეთ პატარა ქვეყნებში, როგორც საქართველოა, დემოკრატიზაციის პროცესი მჭიდროდაა დაკავშირებული ქვეყნის საგარეო პოლიტიკასთან და რეგიონალური ინტეგრაციის პროცესებთან.³⁷ პოსტ-სოციალისტური სამყაროს გამოცდილებამ ცხადად აჩვენა, რომ პატარა ქვეყნების დემოკრატიზაციის საუკეთესო გარანტია მათი ევროატლანტიკურ სტრუქტურებთან დაახლოებაა.³⁸ მაგალითად, ბალტიის ქვეყნებმა დემოკრატიზაციის და კარგი მმართველობის მაღალ ხარისხს ევროატლანტიკურ ინტეგრაციასთან ერთად მიაღწიეს. დემოკრატიზაციისა და ევროპული ინტეგრაციის პროცესი გადაჯაჭვულია. ამიტომაც, ცხადია, რომ ანტილიბერალური ძალები, ქვეყანაში და ქვეყნის გარეთ, ცდილობენ ხელი შეუშალონ საქართველოს ევროკავშირთან ინტეგრაციის პროცესს, ევროპულ ღირებულებებს და ამით საქართველოს დემოკრატიული განვითარების პროცესი შეაფერხონ.

დღესდღეობით საქართველო სამი მთავარი გამოწვევის პირისპირ დგას, რომლებიც ადგილობრივი აქტორების მიერ სასწრაფოდ უნდა იქნეს გადაჭრილი, რათა ავტორიტარიზმთან დაბრუნება ავიცილოთ თავიდან და საქართველოში დემოკრატიული რეფორმების არსებობა დავადასტუროთ. პირველ ყოვლისა - საქართველოს

ხელისუფლება და საზოგადოებრივი ორგანიზაციები უნდა იყვნენ გარანტორები იმისა, რომ მოსახლეობის ფართოწრეებმა გაიგონ და მიხვდნენ ევროკავშირთან ინტეგრაციისა და რეფორმების უპირატესობებს. მეორე - ხელისუფლება და საზოგადოებრივი ორგანიზაციები უნდა შეეცადონ შეაკავონ რუსული რბილი ძალა, დაიწყონ აქტიური კომპანია იმ რუსული დისკურსის აღმოსაფხვრელად, რომელიც დასავლური ლიბერალურ-დემოკრატიული დისკურსის წინააღმდეგაა მიმართული. დაბოლოს - ევროკავშირმა უნდა გააძლიეროს საკუთარი დღის წესრიგი დემოკრატიის მხარდასაჭერად, უნდა იყოს უფრო თანამიმდევრული საქართველოს ხელისუფლების მიმართ, შესთავაზოს პროდასავლურ პარტიებს ახალი შესაძლებლობები დემოკრატიული პროცესების გასაძლიერებლად, მჭიდროდ ითანამშრომლოს საქართველოს ეკლესიასთან და აწარმოოს აქტიური კამპანია საკუთარი იმიჯის წარმოსაჩენად საქართველოს მოსახლეობაში.

- გაანალიზოს რუსეთთან გაზრდილი ვაჭრობისა და ურთიერთობის რისკები და შეიმუშაოს ალტერნატიული სცენარი იმ შემთხვევისთვის, თუკი რუსეთი გაზრდილ სავაჭრო ურთიერთობას პოლიტიკური მიზნებისთვის გამოიყენებს.

- ოკუპირებული ტერიტორიებისა და უსაფრთხოების პრობლემების არსებობა ზღუდავს სახელმწიფოს პოტენციალს და მოსახლეობის მობილიზაციას დემოკრატიული რეფორმების გასატარებლად. საქართველოს ხელისუფლებამ უნდა გაზარდოს დასავლეთზე ზეწოლა, რათა საქართველოს ტერიტორიული კონფლიქტები და მისი უსაფრთხოების პრობლემები დასავლეთის დღის წესრიგში მოხვდეს. საქართველოს ხელისუფლებამ ხაზი უნდა გაუსვას უსაფრთხოების გაუმჯობესების მნიშვნელობას დემოკრატიული რეფორმების გასატარებლად.

ძირითადი რეკომენდაციები

საქართველოს ხელისუფლებამ უნდა:

- შეამციროს რუსული რბილი ძალის გავლენა, მაგალითად, რუსული სატელევიზიო არხების შეზღუდვით, რომელიც პირდაპირაა მიმართული ევროპული ლიბერალური დემოკრატიის წინააღმდეგ.

- შეწყვიტოს ორამროვანი განცხადებები ევროკავშირის როლისა და დემოკრატიული მმართველობის შესახებ; ხელისუფლების ზოგიერთმა წარმომადგენელმა და მმართველი კოალიციის პარლამენტის წევრებმა შეიმუშაონ ერთიანი პოზიცია ქვეყნის საგარეო პოლიტიკასთან და ლიბერალურ-დემოკრატიულ ღირებულებებთან მიმართებაში.

- დაიწყოს აქტიური მედია კამპანია, რათა მოქალაქეებს აუხსნან, რომ ევროპასთან ინტეგრაციის პროცესი და ქართული ტრადიციები ფეხ და ფეხ მიყვება ერთმანეთს და რომ ის რეფორმები, რომელსაც დასავლეთი მოითხოვს, უპირველესად ქართველი ხალხისთვისა სიკეთის მომტანი.

სამოქალაქო საზოგადოებამ უნდა:

- დაუპირისპირდეს რუსულ რბილ ძალას რუსული მითების მსხვერვეთ, მაგალითად იმ ტიპის ფაქტების შემმოწმებელი საიტების შექმნით, როგორცაა უკრაინული stopfake.org.

- მმართველობის დემოკრატიული ფორმების და ევროინტეგრაციის უპირატესობების ასახსნელად და ევროკავშირის შესახებ რეალური ინფორმაციის გასავრცელებლად აწარმოონ ფართო საზოგადოებრიობისთვის ხელმისაწვდომი აქტიური მედია კამპანია. განსაკუთრებული ყურადღება უნდა გამახვილდეს მგრძობიარე თემებზე, რომელებსაც რუსეთი და ლოკალური ანტილიბერალური აქტორები იყენებენ. მაგალითად, უნდა განმარტონ, რომ ევროკავშირთან დაახლოება, ან სულაც მისი წევრობა არავის აიძულებს ერთი და იმავე სქესის მქონე ადამიანების ქორწინების დაკანონებას.

- საზოგადოებრივმა ორგანიზაციებმა აქტიურად უნდა განახორციელონ ქართულ მედიაში მზარდი რუსული გავლენების მონიტორინგი. მაგალითისთვის გამოდგება სარედაქციო პოლიტიკის დრამატული შეცვლა პოპულარულ ტელეარხ „მასტროზე“, მას შემდეგ, რაც ის რუსეთში მოღვაწე ბიზნესმენმა შეიძინა.

ევროკავშირმა უნდა:

- გააუმჯობესოს საკუთარი იმიჯი საკომუნიკაციო სტრატეგიის გაფართოებით, რომელიც ხელმისაწვდომი იქნება საქართველოს მოქალაქეებისთვის, აწარმოოს აქტიური მედია კამპანია (მაგალითად, მოკლე საიმიჯო კლიპების საშუალებით), რათა განმარტოს ევროკავშირის პოლიტიკა და დაუპირისპირდეს დისკურსს, რომელსაც პრორუსულად განწყობილი პოლიტიკოსები, „ინტელიგენციის“ ნაწილი და რუსეთისგან მხარდაჭერილი მედია ატარებენ.

- გაცილებით უფრო თანამიმდევრულად აწარმოოს ზეწოლა საქართველოს ხელისუფლებამზე, მოითხოვოს დემოკრატიზაცია, რათა აღმოიფხვრას ავტოკრატიასთან დაბრუნების და ჩინოვნიკთა დანაშაულებების შესაძლებლობა.

- განავითაროს ასოცირების შემდგომი პერიოდის მექანიზმები, რათა დაიცვას საქართველოს ხელისუფლება თვითკმაყოფილებისგან წარმატებული ასოცირების ხელშეკრულების და ვიზების ლიბერალიზაციის გამო. ევროკავშირმა უნდა გაგზავნოს ცხადი გზავნილი, რომ ევროპის კავშირთან საქართველოს დაახლოება არ არის შეუქცევადი პროცესი და თუკი ხელისუფლება ვერ უპასუხებს დემოკრატიის ნორმებს, ევროკავშირმა შეიძლება უკან დაიხიოს.

- შესთავაზოს ახალი ინიციატივები, ისეთი, როგორცაა ეკონომიკური ბენეფიტები, ან ინტეგრაციის უფრო სრულყოფილი გზები, რათა დემოკრატიული რეფორმები სტაბილურად გატარდეს და ხელი შეეწყოს ხელისუფლებას, არ გადაუხვიოს დემოკრატიის გზიდან.

- გაზარდოს სამოქალაქო საზოგადოებრივი ორგანიზაციების დაფინანსება და აქციოს ისინი ადგილობრივ პარტნიორებად ხელისუფლებასთან პოლიტიკური დიალოგის პროცესში. ერთი მხრივ, პოლიტიკის შემუშავების, მისი ინპლემენტაციის და მეორე მხრივ - რეფორმების მონიტორინგის პროცესში.

- დაიწყოს დიალოგი საქართველოს მართლმადიდებელ ეკლესიასთან (სმე), განსაზღვროს საერთო ინტერესების სფეროები, გამოიყენოს ეკლესიის ავტორიტეტი, რათა მოსახლეობის ფართო ფენებს მისწვდეს. სმე-ს სამღვდლოებას შესთავაზოს სწავლა და კვლევების შესაძლებლობა ევროპის უნივერსიტეტებში. მხარი დაუჭიროს დიალოგს სმე-ს, ევროპულ კათოლიკე, ევანგელურ და მართლმადიდებელ ეკლესიებს შორის.

ბიბლიოგრაფია:

- ¹ Statement for the Record Worldwide Threat Assessment of the US Intelligence Community Senate Armed Services Committee, http://www.armed-services.senate.gov/imo/media/doc/Clapper_02-09-16.pdf, retrieved February 16, 2016
- ² EU Neighbourhood Info Centre. 2015. Donald Tusk says Georgia a front-runner in the Eastern Partnership. Available from <http://www.enpi-info.eu/eastportal/news/latest/41598/Donald-Tusk-says-Georgia-a-front-runner-in-the-Eastern-Partnership>. Accessed 16 February 2016.
- ³ Gilbreath, Dustin. 2015. No, Putin is not winning Georgia away from Europe. Here are the facts. Available from <https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2015/12/21/no-putin-is-not-winning-georgias-loyalty-away-from-europe-here-are-the-facts/>. Accessed 20 January 2016.
- ⁴ Cecire, Michael. 2016. Yes, Putin may be starting to win Georgia away from the West. Here's why that matters. Available from <https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2016/01/25/yes-putin-may-be-starting-to-win-georgia-away-from-the-west-heres-why-that-matters/>. Accessed 26 January 2016.
- ⁵ Ibid.
- ⁶ Civil Georgia. 2016. Georgia in U.S. Intelligence Annual Report. Available from <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=28974>. Accessed 16 February 2016.
- ⁷ Tass. 2015. Georgia to move towards EU, not Eurasian union — prime minister. Available from <http://tass.ru/en/world/785068>. Accessed 26 January 2016.
- ⁸ Graph taken from: Social science in the Caucasus. 2016. The Georgian public's perceptions of the EU's and Russia's influence on the country. Available from <http://crrc-caucasus.blogspot.hu/2016/02/the-georgian-publics-perceptions-of-eus.html>. Accessed 3 February 2016.
- ⁹ Prodi, Romano. 2002. A Wider Europe - A Proximity Policy as the key to stability. Available from http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-02-619_en.htm. Accessed 2 January 2016.
- ¹⁰ European Council. 2003. ESS: European Security Strategy. Available from <https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/78367.pdf>.
- ¹¹ Council of the European Union. 2009. European Security Strategy.: A secure Europe in a better world. Brussels: EUR-OP.
- ¹² Umland, Andreas. 2009. Understanding the Orange Revolution: Ukraine's Democratization in the Russian Mirror. Available from http://www.geopolitika.lt/index.php/www.ibidem-verlag.de/news.php?artc=3686#_ftn1. Accessed 22 March 2013.
- ¹³ Walker, Christopher. 2011. The Authoritarian Dead End: The Arab Spring's Implications for the Former Soviet Union. Available from https://freedomhouse.org/sites/default/files/inline_images/NIT-2011-Release_Booklet.pdf. Accessed 12 March 2014.
- ¹⁴ Lucas, Edward. 2013. Putin's Latest Hunting Trip. Available from <http://online.wsj.com/news/articles/SB10001424052702304014504579247894276291648>.
- ¹⁵ EU Neighbourhood Info Centre. 2015. Donald Tusk says Georgia a front-runner in the Eastern Partnership. Available from <http://www.enpi-info.eu/eastportal/news/latest/41598/Donald-Tusk-says-Georgia-a-front-runner-in-the-Eastern-Partnership>. Accessed 16 February 2016.
- ¹⁶ Ibid.
- ¹⁷ Sherwood-Randall, Liz. 2012a. President Obama Meets with Georgian President Mikheil Saakashvili: The White House. Available from <http://www.whitehouse.gov/blog/2012/02/03/president-obama-meets-georgian-president-mikheil-saakashvili>; Sherwood-Randall, Liz. 2012b. President Obama Meets with Georgian President Mikheil Saakashvili: The White House. Available from <http://www.whitehouse.gov/blog/2012/02/03/president-obama-meets-georgian-president-mikheil-saakashvili>.
- ¹⁸ Börzel, Tanja and Bidzina Lebanidze. 2015. European Neighbourhood Policy at the Cross-Roads: Evaluating the Past to Shape the Future. MAXCAP Input Paper (13).
- ¹⁹ Börzel, Tanja, Yasemin Pamuk, and Andreas Stahn. 2009. Democracy and Stability? EU and US Engagement in the Southern Caucasus. In *Promoting democracy and the rule of law: American and European strategies*, edited by Amichai A. Magen, Thomas Risse-Kappen and Michael McFaul, 150–184. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- ²⁰ Börzel, Tanja and Bidzina Lebanidze. 2015. European Neighbourhood Policy at the Cross-Roads: Evaluating the Past to Shape the Future. MAXCAP Input Paper (13).
- ²¹ Civil Georgia. 2015. In Quotes: Int'l Reactions to Rustavi 2 TV Case. Available from <http://www.civil.ge/eng/>

article.php?id=28756>. Accessed 26 January 2016.

²² Babayan, Nelli, Tanja Börzel, Antoaneta Dimitrova, Julia Langbein, and Bidzina Lebanidze. 2015. 10 Years of the ENP - The Way Forward with the EaP. Available from <http://maxcap-project.eu/sites/default/files/sites/default/files/policy-briefs/maxcap_policy_brief_01.pdf>. Accessed 24 January 2016.

²³ Ibid.

²⁴ Ibid.

²⁵ Way, Lucan A. 2015. The limits of autocracy promotion: The case of Russia in the 'near abroad'. *European Journal of Political Research*:n/a-n/a.

²⁶ Vasilyeva, Nataliya. 2013. Putin defends Russian conservative values. Available from <<http://www.usatoday.com/story/news/world/2013/12/12/putin-russia-gay-sochi/3997351/>>. Accessed 28 March 2014.

²⁷ Ibid.

²⁸ Barbashin, Anton and Hannah Thoburn. 2014. Putin's Brain: Alexander Dugin and the Philosophy Behind Putin's Invasion of Crimea. Available from <<http://www.foreignaffairs.com/articles/141080/anton-barbashin-and-hannah-thoburn/putins-brain>>. Accessed 7 June 2014.

²⁹ Ibid.

³⁰ Babayan, Nelli, Tanja Börzel, Antoaneta Dimitrova, Julia Langbein, and Bidzina Lebanidze. 2015. 10 Years of the ENP - The Way Forward with the EaP. Available from <http://maxcap-project.eu/sites/default/files/sites/default/files/policy-briefs/maxcap_policy_brief_01.pdf>. Accessed 24 January 2016.

³¹ Graph taken from: Social science in the Caucasus. 2016. The Georgian public's perceptions of the EU's and Russia's influence on the country. Available from <<http://crrc-caucasus.blogspot.hu/2016/02/the-georgian-publics-perceptions-of-eus.html>>. Accessed 3 February 2016.

³² Rettman, Andrew. 2015. EU diplomats launch Russia 'myth-busting' weekly. Available from <<https://euobserver.com/foreign/131006>>. Accessed 24 January 2016.

³³ Babayan, Nelli, Tanja Börzel, Antoaneta Dimitrova, Julia Langbein, and Bidzina Lebanidze. 2015. 10 Years of the ENP - The Way Forward with the EaP. Available from <http://maxcap-project.eu/sites/default/files/sites/default/files/policy-briefs/maxcap_policy_brief_01.pdf>. Accessed 24 January 2016.

³⁴ Kintsurashvili, Tamar. 2015. Anti-Western propaganda. Available from <http://www.media-diversity.org/en/additional-files/documents/Anti-Western_Propaganda_Media_Monitoring_Report.pdf>. Accessed 24 January 2016.

³⁵ Kapanadze, Sergi. 2015 // op. 2015. Russia's Soft Power in Georgia – A Carnivorous Plant in Action. In *The different faces of "soft power": The Baltic States and Eastern neighbourhood between Russia and the EU*, edited by Toms Rostoks, Andris Spruds and Andris Sprūds, 162–184. Riga: Latvian Institute of International Affairs.

³⁶ Ibid.

³⁷ Ambrosio, Thomas. 2014. Beyond the transition paradigm: A research agenda for authoritarian consolidation. *Demokratizatsiya* 22 (3):471–495.

³⁷ Ibid.

საქართველოს პოლიტიკის ინსტიტუტი

არის არაკომერციული, არაპარტიული, კვლევითი და ანალიტიკური
ორგანიზაცია. საქართველოს პოლიტიკის ინსტიტუტი ცდილობს
საქართველოში დემოკრატიული ინსტიტუტების ორგანიზაციული საფუძვლების
გაძლიერებას და ეფექტური მმართველობის პრინციპების განვითარებას
პოლიტიკური კვლევისა და ადვოკატირების გზით.

საქართველოს პოლიტიკის ინსტიტუტი
GEORGIAN INSTITUTE OF POLITICS

საქართველოს პოლიტიკის ინსტიტუტი

Tel: +995 599 99 02 12

Email: info@gip.ge

www.gip.ge